

Carme Riera (Ciutat de Mallorca, 1948) és professora i escriptora. Autora d'obres tan llegides com 'Te deix amor, la mar com a penyora' o 'Dins el darrer blau', practica ara el seu 'hobby', com ella defineix la seva passió creadora, escrivint una nova novel·la.

"Em fa por el foli escrit"

Fa uns mesos va participar en un debat sobre la generació del 70. S'hi sent identificada?

—Per sortir en els manuals de literatura, és a dir, per figurar en allò que se'n diu la història literària, el cànon, has d'estar en una generació i has d'entrar en la "foto", perquè, si no, segurament després no existiràs. Això és un tret que no té res a veure amb la literatura, és sociològic, però és així. Ara, si ens preocupa, als escriptors, això de ser d'una generació o d'una altra, doncs, a mi, no; la veritat és que no em preocupa gens.

—En la seva trajectòria narrativa hi ha una transició molt marcada entre les primeres novel·les, més intimistes, més líriques, i una etapa posterior en què predomina l'acció. Aquest canvi va ser conscient o degut a l'escriptura?

—Quan ja saps fer una cosa, tens tendència a voler-ne fer una de diferent. Jo vaig començar escrivint en primera persona, en primera persona ficcional, amb una veu que intentava de ser còmplice amb el lector. Crec que la persona que escriu no ha de perdre mai aquesta complicitat. És a dir, es tracta de seduir el lector des de la primera ratlla, i a mi em passa que quan algú m'explica, des de l'escriptura, en primera persona, alguna cosa, jo crec que me l'explica directament a mi, m'hi sent molt reconeguda; és a dir, s'estableix aquesta complicitat. Una vegada aconseguit aquest apropament al lector, havia d'intentar un altre tipus de narració. I ara confessaré una cosa: la primera persona és molt fàcil, allò que realment és dur i difícil és ser "ell"; és a dir, escriure en tercera persona. Per mi, en aquest sentit, perquè ho he provat, crec que els grans novel·listes són els del XIX que construïen un món, l'omplien de personatges, creaven veus diferents, i feien sobretot que els personatges decidissin, i que nosaltres veiéssim

com evolucionaven amb les coses que els passaven.

—Molts protagonistes dels seus llibres són dones. Però no són les mateixes dones les de les primeres novel·les i la dona de Joc de miralls, per exemple. Amb l'evolució de la seva escriptura, canvia també la concepció de la dona?

—Sí, perquè aquelles primeres dones malenconioses dels textos breus, molt elegíacques, gairebé les mateixes, semblaven molt properes a l'àvia, que va tenir una influència realment molt important en mi..., i em va semblar, doncs, que potser més valia parlar de dones molt més actives, com la Teresa Mascaró o com la jueva portuguesa de *Dins el darrer blau*. També a *Una primavera per a Domenico Guarini* la noia ja no era com les noies de les primeres novel·les, és potser la més acostada a la gent de la meua generació i als problemes que ens assetjaven a nosaltres.

—Joc de miralls parla d'una noia que fa una recerca sobre un escriptor, la seva vida i la seva obra, per a la tesi doctoral. Aquesta indagació reflecteix d'alguna manera la seva pròpia indagació quan canvia el rumb de la seva trajectòria novel·lística?

—Sí, la veritat és que es podria entendre perfectament així. D'una altra banda, jo m'he dedicat a estu-

diar els poetes de l'Escola de Barcelona i estava molt acostumada a investigar en aquest sentit, i a anar amb una enregistradora preguntant als poetes què opinaven de la poesia, de la vida i de tantes coses, no? I una mica aquesta noia, la Teresa Mascaró, representa una persona que opera amb el tipus d'investigació que jo feia.

—Encara amb la mateixa novel·la, com és que la va situar en una dictadura d'un país sud-americà imaginari, quan ací acabàvem de viure l'experièn-

"Què és el que ens dóna la visió del món? Les paraules. Per tant, jo he de ser absolutament acuradíssima amb les paraules. Ho he intentat amb una consulta contínua del Coromines i de l'Alcover-Moll."

cia del franquisme, amb una censura i una repressió molt semblants?

—Perquè crec que la distància sempre és una cosa molt bona. Parlar de la dictadura franquista, ja ho havia fet molta gent, ja hi havia una reflexió des del cinema i des de la literatura. Aleshores imaginar-me un país, que té molt d'Argentina, perquè jo vaig llegir molt sobre la dictadura peronista, i té també referències de Xile, amb tot l'horror que va ser Pinochet, tot això feia que pogués imaginar-me un món que era suficientment llunyà i també suficientment proper i que pogués de veritat crear-lo de nou. El franquisme m'hauria fet ser molt més descriptiva, molt més pendent, potser, del fet que el lector pogués trobar-hi referències que coneixia. En canvi aquí m'ho podia inventar tot molt millor. I també per una altra cosa, per la meva absoluta fascinació per l'Amèrica Llatina; no en tenc gens pels Estats Units, però en canvi m'apassiona l'Amèrica Llatina.

—Després d'una època d'experimentació formal i de joc amb el llenguatge i les tècniques, tornem ara a una novel·la lineal, ordenada, que ens conta una història, que té uns personatges definits?

—Jo crec que són totes dues coses. Quan jo deia que la meva admiració pels novel·listes del XIX és enorme, crec que tampoc ells no van oblidar que cada paraula fos exactament la que volien dir. La literatura no és només explicar una història, sinó també fer-ho d'una manera com ningú no ho hagi fet abans, intentar-ho, perquè no ho aconsegueixes mai. Som tots dintre una tradició i només podem innovar dintre aquesta tradició d'una manera molt petitona; però aquesta innovació és el repte de l'escriptor i de l'escriptora. Per mi la literatura és exercici lingüístic, exercici rigorós d'experimentació amb la llengua.

—Efectivament, en la nota final de *Dins el darrer blau* declara que el treball sobre el llenguatge va ser força important per a la construcció de l'ambient.

—Tu pots imaginar el món al segle disset, però l'has d'imaginar dins unes coordenades versemblants i ser fidel a una atmosfera de l'època. Aleshores, de la mateixa manera, què és el que ens dona la visió del món? Les paraules. Per tant, jo he de ser absolutament acuradíssima amb la qüestió de les paraules. He intentat, amb una consulta contínua del Coromines i de l'Alcover-Moll, que aquelles paraules que diuen per exemple els jueus conversos siguin paraules de l'època...

—De *Joc de miralls*, no en fa una traducció sinó una versió; fins i tot en canvia el títol, La persona interpuesta. Fins a quin punt hi ha reelaboració entre totes dues novel·les?

—Sí, fins i tot n'hi ha en *El último azul*, per més que conservi el títol. Si et tradueixes tu mateixa, pots tenir llicències que naturalment no pots fer traduint algú altre. I per tant m'era més fàcil de fer una versió que no de fer una traducció absolutament fidelíssima. I això també ho he fet a *Dins el darrer blau*, perquè tenia l'opció de veure el món des d'una altra llengua, és a dir, captar la llengua permeabilitza una visió del món; jo crec que això és evident, i en aquest sentit conèixer la llengua castella-

na suposava veure el món des d'un altre angle.

—Potser la traducció ha estat un descans, un incís en la creació, o ja té ara mateix nous interessos narratius al davant i nous projectes?

—Sí, tenc nous projectes, però és que la traducció de *Dins el darrer blau* va ser horrorosa, vaig passar quasi més temps traduint-la que no escrivint-ne la versió catalana. Arribar a donar l'atmosfera de la llengua, del gueto, va ser terrible: una altra vegada el Coromines, però aquesta vegada en castellà, i mirar de fer-ho sen-

“La literatura no és només explicar una història, sinó també fer-ho d'una manera com ningú no ho hagi fet abans, intentar-ho, perquè no ho aconsegueixes mai.”

“Quant a projectes, hi ha una novel·la, però que ara tenc molt deixada, perquè estic en un moment vital una mica complicat.”

se errades i que sonés bé, perquè el castellà és una llengua molt dura, que sona com un tambor. La nostra, i el mallorquí encara més, és dolça i té les intervocàliques que ens ajuden molt i uns monosíl·labs fantàstics, i en canvi el castellà té uns cossos absolutament pesadíssims, inacabables moltes vegades, com els adverbis en *-mente...* com a llengua és molt més dura i per tant l'has de fer molt més domable, i sobretot jo que no hi escric directament, és a dir, que no és una llengua de creació com la meua variant dialectal mallorquina, que és la meua llengua de dintre. I quant a projectes, sí, hi ha una novel·la, però que ara tenc molt deixada, perquè estic en un moment vital una mica complicat i per tant no m'hi he dedicat tant com en principi voldria.

—*Ha provat el to intimista, l'estructura d'indagació, el gènere històric... Aquesta nova novel·la quins passos seguirà?*

—En principi, quan sentia parlar dels cicles narratius, doncs pensava que també jo estic dintre un cicle perquè aquesta novel·la que ara treball —encara que no sé si hi continuaré o si hi haurà un incís d'una altra cosa— en principi també té a veure amb gent de *Dins el darrer blau*, és a dir, amb jueus conversos.

La qüestió dels marginats mallorquins, no entenc que ningú no l'hagués tractada abans; sí, hi havia petites incursions, però no pas una visió global, i jo crec que és un món molt intens i molt interessant. La pròxima novel·la també parla d'aquest grup de marginats, però transplantats a una altra illa, la de Cuba, i relacionats amb tot el que va ser el procés d'independència cubà, i sobretot en relació amb el procés d'independentisme, de nacionalisme català, que hi té, cal dir-ho, molts punts de contacte.

—*Hem parlat un poc de la seva narrativa, de les traduccions. Ara, sobre el procés de creació, es tracta, per a vostè, d'un acte solitari?*

—Sí, evidentment, encara que moltes vegades he hagut d'escriure de molt mala manera, amb moltes interferències. Escriure és com una mena de *hobby*. Jo faig de professora, llavors a casa, quan he de corregir exàmens, em respecten molt més que no quan he de fer creació. I per tant, ja voldria que fos un plaer solitari, però no m'ho permeten; moltes vegades escric de la manera més inversemblant. Per què escrus, llavors? Doncs jo crec que escrus perquè no ho pots evitar; jo no puc estar-me d'escriure, de veure el món des del foli en blanc. Sense gens de por, d'una altra banda; no em fa por el foli en blanc. Em fa por després, el foli escrit, perquè mai no és com tu voldries que fos.

—*Parlant de folis en blanc, en vint anys d'escriptura s'han transformat les seues eines de creació? Escriu en un foli en blanc realment?*

—Escriu en folis reciclats, amb ploma o amb retolador d'aquests que semblen una ploma. Però si es tracta d'una novel·la o d'un conte, normalment faig servir paper brut d'una banda. Anecdòticament, puc dir que vaig escriure part de *Dins el darrer blau* darrere les compaginades d'*El plan infinito* de l'Allende i darrere

les compaginades d'un novel·lista que jo m'estimo molt, en castellà, que és José M. Merino.

—*I l'ordinador?*

—Jo escric molt malament a màquina i escric sempre a mà; aleshores el que passa és que després faig que algú, pagat naturalment, m'ho passi a l'ordinador. L'ordinador, és clar, és fantàstic per a corregir. Per tant, quan jo pens que una cosa pot anar a l'ordinador, és la primera versió; la segona, és la de l'ordinador corregida per mi. Però sí, l'ordinador és una eina absolutament fonamental per a nosaltres.

—*Ja per a acomiadar-nos, d'on li ve aquesta passió de contar que es reflecteix sobretot en les darreres novel·les?*

—A mi, m'agrada molt explicar històries, però sobretot que me n'expliquin. I això té a veure segurament amb la meua infantesa: jo tenia una àvia que m'explicava contes, que m'explicava molt sovint

històries pròpies, i jo supòs que sóc escriptora per a poder prosseguir les històries de l'àvia, és a dir, per a poder fer variants de les històries que m'explicava l'àvia. La passió de contar és darrere la gent de la meua generació. En aquest sentit potser som els últims, perquè els nous ja tenen un imaginari diferent. En la nostra infantesa encara hi ha les històries que ens explicaven de viva veu.

“Escriure és com una mena de ‘hobby’. Jo crec que escric perquè no puc evitar-ho; jo no puc estar-me d'escriure, de veure el món des del foli en blanc. Em fa més por el foli escrit, perquè mai no és com tu voldries.”